

اصول زیرنویس فیلم با نگاهی به زیرنویس فیلم بچه‌های آسمان

سعید عامری^۱

با ظهور فیلم‌های ناطق در دهه ۲۰ میلادی، استودیوهای فیلم‌سازی آمریکایی متوجه شدند که برای کسب سود بیشتر باید بتوانند محصولات خود را در دیگر کشورها به فروش برسانند. ولی مشکل این بود که فیلم‌های ناطق پر از گفت‌وگو بود و مردم کشورهای دیگر آن‌قدر با زبان انگلیسی آشنایی نداشتند که بتوانند از گفت‌وگوها سر در بیاورند. در نتیجه فکر تولید محصولات چندزبانه مطرح گردید. از یک فیلم نسخه‌هایی چندزبانه با بازیگرانی از کشورهای مختلف تولید می‌کردند ولی این کار از نظر اقتصادی و حرفه‌ای چندان موفق نبود و لذا این شیوه را کاملاً کنار گذاشتند (گامبیه، ۲۰۰۳). در دهه ۳۰ میلادی، دو شیوه جدید، یعنی دوبله و زیرنویس، به کار گرفته شد و کشورهای مختلف بسته به سیاست‌های کلان یا سرانه بودجه خود یکی از این دو شیوه را برگزیدند. کشورهای کوچک‌تر مانند دانمارک و پرتغال یا کشورهای اسکانداویناوی برای کاهش هزینه‌های خود شیوه ارزان‌تر یعنی زیرنویس را انتخاب کردند. کشورهای بزرگ‌تر مانند آلمان، ایتالیا، اسپانیا و فرانسه ترجیح دادند از دوبله استفاده کنند، چون دوبله ابزار مناسبی برای حفظ برتری زبان ملی و البته فاشیسم و سانسور بود (او کونل، ۲۰۰۷؛ دانان، ۱۹۹۱).

همه گونه‌های ترجمه‌های دیداری شنیداری با محدودیت روبه‌رو هستند. به نظر پدرسن (۲۰۱۱)، اگر زیرنویس‌گذاران با این محدودیت‌ها آشنایی نداشته باشند، نتیجه کار محصولی نامفهوم و بی کیفیت خواهد بود، مثل بسیاری از زیرنویس‌های فعلی در ایران. محدودیت‌های فنی زیرنویس را می‌توان به دو دسته محدودیت‌های فضایی و زمانی تقسیم کرد. منظور از محدودیت‌های فضایی این است که زیرنویس‌گذار در هر خط زیرنویس مقدار محدودی از پیام را می‌تواند قرار دهد و در هر زمان بیش از دو خط زیرنویس نمی‌تواند استفاده کند.

^۱ دانشجوی دکتری مطالعات ترجمه دانشگاه فردوسی مشهد

واحد اندازه‌گیری این محدودیت هم کاراکتر است نه واژه. منظور از کاراکتر نتیجه‌ای است که شما با فشردن هر دکمه روی کیبورد در برنامه ورد ایجاد می‌کنید. مثلاً یک فضای خالی، یک حرف، یک نقطه یا یک علامت تعجب یک کاراکتر به حساب می‌آید (پدرسون، ۲۰۱۱). البته این محدودیت با ملاحظه توانایی بیننده وضع شده چون بیننده باید هم فرصت کافی برای خواندن زیرنویس داشته باشد و هم بتواند از تصاویر و صحنه لذت ببرد و مدام سرگرم خواندن نباشد (کیارو، ۲۰۰۹). حال این سوال پیش می‌آید که هرخط زیرنویس شامل چه مقدار از پیام متن مبدأ یا به زبان فنی چه تعداد کاراکتر می‌تواند باشد. پاسخ به این سؤال از این جهت مشکل است که هر کشور هنجار خاص خود را دارد. همچنین محل نمایش فیلم زیرنویس گذاری شده نیز اهمیت دارد. گزارش شده است که تعداد معمول کاراکتر برای نمایش در تلویزیون ۳۷ کاراکتر در هرخط زیرنویس، برای جشنواره ۴۳ کاراکتر و برای دی‌وی‌دی ۴۰ کاراکتر است (دیاس سینتاس و ریمایل، ۲۰۰۷). البته این تعداد کاراکتر ثابت نیست و با توجه به کیفیت تصویر و سرعت خواندن بینندگان، قابل تغییر است. برای نمونه، در حال حاضر نت‌فلیکس محدودیت ۴۲ کاراکتری برای زبان فرانسوی یا ایتالیایی و حتی عربی در هرخط زیرنویس پیشنهاد می‌دهد ولی برای زبان روسی محدودیت ۳۹ کاراکتری و برای زبان کره‌ای محدودیت ۱۶ کاراکتری پیشنهاد می‌کند. این تفاوت‌ها به دلیل نوع حروف الفبای زبان‌ها نیز هست.

محدودیت فنی دیگر مدت زمانی است که زیرنویس به‌روی صفحه نمایش داده می‌شود. این مدت باید به اندازه‌ای باشد که بیننده فرصت خواندن را داشته باشد. این محدودیت زمان تابع محدودیت فضا است یعنی مترجم هرچه بهتر از پس محدودیت فضایی برآید در اینجا کمتر دچار مشکل می‌شود چون هرچه تعداد کاراکترهای هرخط زیرنویس بیشتر شود، سرعت خواندن افزایش یافته و بیننده مجبور است در فرصت کمی حجمی وسیع از مطلب را بخواند و گاهی ممکن است به هنگام خواندن فرصت کم آورد یا فرصت نکند که تصاویر را هم ببیند (پدرسون، ۲۰۱۱؛ دیاس سینتاس و ریمایل، ۲۰۰۷).

قبل از آنکه به مسئله سرعت خواندن بپردازیم، باید متذکر شد که معیار کلی مدت زمان نمایش زیرنویس از نظر کرامت‌اوغلو (۱۹۹۸) و پدرسون (۲۰۱۱) به شرح ذیل است:

حداقل زمان نمایش یک زیرنویس: یک ثانیه

حداکثر زمان نمایش یک زیرنویس تک‌خط: سه و نیم ثانیه

حداکثر زمان نمایش یک زیرنویس دوخط: شش ثانیه

محدودیت زمانی زیرنویس با معیار سرعت خواندن بیننده تعیین می‌گردد و برای تعیین سرعت خواندن زیرنویس باید این موضوع را مدنظر داشت که بیننده باید هم فرصت داشته باشد که مطلب بیان‌شده در زیرنویس را بخواند و هم فرصت کافی داشته باشد تصاویر را پردازش کند و البته نباید فراموش کرد که منظور از خواندن در اینجا درک مطلب می‌باشد. ازجمله عواملی که بر سرعت خواندن بیننده تأثیر می‌گذارد، آشنایی وی با زبان مقصد و زیرنویس می‌باشد و هرچه افراد بیشتر با زیرنویس مأنوس شده باشند سرعت خواندن بالاتری دارند. البته ویژگی‌های ترجمه از قبیل پرمایگی واژگان و نوع ساختارهای به‌کاررفته در آن نیز بر سرعت خواندن تأثیر می‌گذارد. معیار «تعداد واژگان بر دقیقه» و «تعداد کاراکتر بر ثانیه» دو معیار اصلی برای کنترل سرعت خواندن و زمان نمایش زیرنویس است (دیاس‌سینتاس و ریمایل، ۲۰۰۷). ولی معیار تعداد کاراکتر بر ثانیه معیار دقیق‌تری است چون طول کلمات در زبان‌ها متفاوت است؛ پس معیار کاراکتر بر ثانیه موردتوجه بسیاری از حرفه‌ای‌های صنعت است (پدرسون، ۲۰۱۷). به نظر پدرسون (۲۰۱۷)، این معیار به ژانر فیلم نیز بستگی دارد. مثلاً در گفت‌وگوهای خبری یا مصاحبه‌ها که تصاویر عملاً اطلاعات خاصی برای پردازش یا درک بهتر پیام ندارد، سرعت خواندن زیرنویس می‌تواند افزایش یابد ولی برای ژانرهای داستانی مثل فیلم و سریال که بخش عظیمی از اطلاعات از تصاویر می‌آید سرعت خواندن باید پایین باشد تا بیننده فرصت پردازش تصویر را داشته باشد. معیاری که این محقق سوئدی پیشنهاد می‌دهد ۱۵ کاراکتر بر ثانیه است و سرعت بالاتر از این عملاً نوعی خطا محسوب می‌گردد. اما نت‌فلیکس برای ترجمه از زبان انگلیسی به دیگر زبان‌ها (فرانسوی، ایتالیایی و یونانی) و برای مخاطب بزرگسال سرعت خواندن ۱۷ کاراکتر بر ثانیه را پیشنهاد می‌کند که به نظر می‌رسد سرعت بسیار بالایی است. غالباً برای حفظ سرعت خواندن و محدودیت فضا، زیرنویس‌گذار باید از شیوه‌های خلاصه‌نویسی در ترجمه استفاده کند، یعنی تا یک‌سوم کلام متن مبدأ را می‌توان حذف کرد. البته این کاهش کمی نباید به کاهش کیفی پیام بیانجامد چون مترجم درهرحال باید منظور اصلی پیام را منتقل کند (گاتلیب، ۱۹۹۷). چون این جستار به زیرنویس‌گذاری یک فیلم ایرانی به انگلیسی توسط کمپانی معروف میرامکس^۲ می‌پردازد، خالی از لطف نیست گذری به پخش فیلم‌های خارجی در ایالات متحده آمریکا داشته باشیم.

² Miramax

محصولات سینمایی غیرانگلیسی در ایالات متحده

زیرنویس تنها شیوه رایج در کشورهای انگلیسی‌زبان است. اگر نگاهی به دسته‌بندی مفید ولی منسوخ‌گاتلیب (۱۹۹۸) بیندازیم، متوجه می‌شویم که کشورهای انگلیسی‌زبان مخصوصاً ایالات متحده از سه شیوه مرسوم ترجمه دیداری شنیداری یعنی دوبله، زیرنویس و برصد^۳ بهره کافی نبرده‌اند چراکه محصولات سینمایی عموماً در همان کشور تولید می‌گردد و نیازی به واردات محصولات دیگر کشورها احساس نمی‌شود. ولی برای معدود محصولات سینمایی غیرانگلیسی که به بازار رسمی این کشور راه می‌یابند یا در جشنواره‌های فیلم و سینما به نمایش گذاشته می‌شوند، زیرنویس تنها شیوه متداول است. البته این نکته را هم نباید فراموش کرد که آمریکایی‌ها عموماً به زیرنویس یا دوبله عادت ندارند چون کمتر مجالی برای دیدن محصولات سینمایی غیرآمریکایی داشته‌اند.

تا قبل از جنگ جهانی اول، ایالات متحده آمریکا فیلم‌های خارجی بسیاری وارد می‌کرد. تعداد این فیلم‌ها حتی بیشتر از محصولات داخلی بود. جنگ جهانی اول صنعت فیلم‌سازی اروپا را تضعیف کرد و این فرصتی شد تا مسیر جریان فیلم از اروپا به ایالات متحده سیر معکوس به‌خود گیرد. در نتیجه بازار داخلی ایالات متحده پرشد از محصولات داخلی و دیگر نیاز به محصولات خارجی کمتر احساس می‌شد (سگریو، ۲۰۰۴). با این وجود تعدادی از فیلم‌های خارجی خصوصاً فیلم‌هایی که برنده جوایز جشنواره‌های دهان‌پرکنی همچون اسکار بوده‌اند این شانس را داشته‌اند که در بازار رسمی آمریکا به فروش برسند. یکی از این فیلم‌ها فیلم موفق *بچه‌های آسمان* از مجید مجیدی است. *بچه‌های آسمان* نامزد جایزه اسکار بهترین فیلم خارجی‌زبان سال ۱۹۹۸ بود که رقابت را به فیلم ایتالیایی *زندگی زیباست* باخت و نتوانست اسکار را با خود به ایران بیاورد. این فیلم توسط کمپانی میرامکس در ایالات متحده به‌صورت زیرنویس‌شده به فروش می‌رسد. مترجم و زیرنویس‌گذار این اثر دکتر ایرج انور می‌باشد. ایشان ترجمه‌های ادبی بسیاری در کارنامه خود دارد و تحصیل کرده دانشگاه نیویورک در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری می‌باشد و هم‌اکنون نیز استاد زبان و ادبیات فارسی مدرن در مرکز مطالعات زبان دانشگاه براون می‌باشد. وی همچنین مدرک کارشناسی مترجمی از کالج ترجمه تهران گرفته است. آقای دکتر انور درباره ترجمه فیلم این‌گونه به ما می‌گوید^۴:

^۳ Voice-over

^۴ با تشکر از آقای دکتر انور که پاسخگوی ایمیل‌های بنده بودند.

در واقع بخش ترجمه کار اصلاً مشکل نبود، اما بسیار وقت گیر بود. در هر مورد چند جمله مختلف به نظر می‌رسید و باید یکی را که مناسب‌تر بود انتخاب می‌کردم. من کار ترجمه را از سال‌ها پیش که در ایتالیا زندگی می‌کردم شروع کرده بودم. آن زمان در رم مشغول کار دوبله فیلم بودم و دیالوگ‌های فیلم را هم ترجمه می‌کردم. این کار باعث شد که نه تنها رابطه‌ام با زبان فارسی قطع نشود بلکه تسلطم روزبه‌روز بیشتر شد و کم‌کم تخصصی در نوشتن دیالوگ پیدا کردم. بعدها که به ایران برگشتم و به کار تئاتر پرداختم مقدار زیادی نمایشنامه برای اجراهای خودم و دیگران ترجمه کردم. در ضمن دیالوگ فیلم‌های زیادی را برای دوبله ترجمه کردم و علاوه بر تمام فیلم‌های ایتالیایی که در ایران دوبله می‌شد فیلم‌های آمریکایی و فرانسوی هم به من واگذار می‌شد. به جرئت می‌توانم بگویم که در سال‌هایی که در ایران بودم بیش از صدوپنجاه فیلم ترجمه کردم. با این گذشته کاری ترجمه زیرنویس برای فیلم آقای مجیدی کار زیاد مشکلی نبود. اشتباهی که بسیاری از مترجمین می‌کنند این است که خود را گرفتار کلمات می‌کنند و در نتیجه کارشان خام و تحت‌اللفظی از کار درمی‌آید. گاهی هم نحو جملات متن اصلی را عیناً نگه می‌دارند. مترجم باید مقصود گوینده و حسی را که جمله القا می‌کند در نظر بگیرد و ببیند نویسنده چه حس و حالتی را می‌خواهد منتقل کند. برای مثال وقتی به عبارت «forget it» در متن اصلی بر می‌خوریم باید متوجه باشیم که در هر موقعیتی ترجمه آن متفاوت می‌شود. برای مثال: «مهم نیست»، «دست وردار»، «وللش»، «بی‌خیال»، «باشه بعد» و البته گاهی هم خود «فراموش کن». باید ذهن را باز بگذاریم و از فارسی‌ترین عبارت در هر موردی استفاده کنیم. متأسفانه ترجمه‌های خام و بدی که در گذشته از زبان‌های اروپایی صورت گرفته مقداری واژگان و ساختارهای دستوری این زبان‌ها را وارد فارسی کرده که امروز نادانسته آنها را به کار می‌بریم.

تحلیل زیرنویس فیلم

در این قسمت ما دو نوع تحلیل کمی و کیفی از زیرنویس فیلم خواهیم داشت. برای تحلیل دقیق، از نرم‌افزار Subtitle Edit استفاده شد. گفت‌وگوهای فیلم متشکل است از ۵۰۰ مورد زیرنویس تک‌خطی یا دوخطی. هیچ مورد زیرنویس سه‌خطی نیافتیم. تنها دو زیرنویس در زمانی کمتر از یک ثانیه نمایش داده شده‌اند چون همان‌طور که بالا گفته شده ماندگاری هر زیرنویس به‌روی صفحه‌نمایش حداقل یک ثانیه است و همچنین هیچ زیرنویسی بیشتر از شش ثانیه به‌روی صفحه‌نمایش باقی نمانده بود. هیچ زیرنویسی از محدودیت ۴۰ کاراکتری در هر خط و ۸۰ کاراکتری در دو خط تخطی نکرده بود و میانگین کلی همه زیرنویس‌ها ۳۳

کاراکتر در هر خط بود. بر اساس تحلیل جزئی که انجام شد، به نظر می‌رسد که به‌استثنای سه مورد محدودیت ۳۷ کاراکتری در تمامی خطوط زیرنویس اعمال شده است. این نشان می‌دهد که برای زیرنویس‌گذار و شرکت پخش محصول محدودیت فضایی اهمیت داشته است. البته این نکته را هم نباید فراموش کرد که دیالوگ‌های فیلم آن‌قدر پرمایه نیستند که بخواهد چالشی برای زیرنویس‌گذار ایجاد کند.

اما میانگین سرعت خواندن کل زیرنویس‌ها ۱۱.۵ کاراکتر بر ثانیه بود که میزان بسیار مناسبی است. ولی تحلیل جزئی‌تر چیز دیگری به ما می‌گوید. تعدادی از زیرنویس‌ها با سرعت بیش از ۱۵ کاراکتر بر ثانیه بر صفحه‌نمایش ظاهر شده‌اند. ۱۵ کاراکتر بر ثانیه معیار حداکثری است یعنی ممکن است بیننده فرصت نکرده باشد بعضی از زیرنویس‌ها را به‌طور کامل بخواند و یا ممکن است زیرنویس‌ها را خوانده اما تصاویر را کاملاً ندیده است. حتی ما زیرنویس‌هایی را رؤیت کردیم که بیش از ۲۰ کاراکتر بر ثانیه سرعت داشتند مثلاً نمونه‌های اول و دوم زیر:

مثال اول.

متن مبدأ	متن مقصد در دو خط زیرنویس	مدت نمایش	سرعت خواندن
می‌خواد یک صد قالیچه ابریشم و فرش همسایه‌ها را بیارین اینجا خانم.	Why don't you wash all the neighbors' carpets...	کمتر از دو ثانیه	۲۴.۳۲

البته شاید ماندگاری کوتاه این زیرنویس در مثال اول به دلیل تغییر زاویه دوربین باشد، یعنی تغییر صحنه از کوچه به داخل خانه. در واقع در هنجارهای زیرنویس‌گذاری حرفه‌ای، زیرنویس باید قبل از تغییر زاویه دوربین یا تغییر صحنه از روی صفحه‌نمایش محو شود (کرامت‌اوغلو، ۱۹۹۸). در اینجا زیرنویس قبل از تغییر صحنه از صفحه‌نمایش محو می‌شود.

مثال دوم.

متن مبدأ	متن مقصد در دو خط زیرنویس	مدت نمایش	سرعت خواندن
آخه مگه شما سال تا سال لباساتون را نمی‌شورید؟	Don't you ever wash your clothes during the year?	تقریباً دو ثانیه	۲۲.۲۱

در مثال دوم، به دلیل اینکه مادر علی و صاحب‌خانه مشغول جروب‌بحث درباره مصرف آب در خانه هستند، سرعت گفت‌وگوها بالا است. در نتیجه، زمان ماندگاری یکی از زیرنویس‌ها به اندازه کافی نبوده است.

تقطیع زیرنویس‌ها

مسئله مهم دیگری که در زیرنویس‌گذاری اهمیت دارد مسئله شیوه تقسیم یا تقطیع زیرنویس‌ها است. گاهی به دلیل اینکه حجم اطلاعات دریافتی متن مبدأ زیاد است و نمی‌توان تمام اطلاعات را در یک زیرنویس تک‌خط جای داد، لازم است که اطلاعات در یک زیرنویس دوخطی یا چند زیرنویس متوالی قرار گیرند. قاعده کلی از این قرار است که بهتر است در هر خط زیرنویس یک جمله قرار گیرد ولی اگر جمله طولانی بود و مترجم نتوانست اطلاعات را در یک خط جای دهد، زیرنویس باید در بالاترین گروه نحوی ممکن تقطیع گردد. مثلاً می‌توان گروه اسمی را از گروه فعلی جدا کرد چون در بالاترین سطح گروه نحوی قرار دارد ولی نمی‌توان خود گروه اسمی را تقطیع کرد (کرامت‌اوغلو، ۱۹۹۸). به بیان دیگر، هر زیرنویس را نمی‌توان دلخواهی از هر جایی قطع کرد. تقطیع باید بر اساس اصول زیرنویس‌گذاری باشد که مبنایی زبان‌ساختی دارد. در واقع فلسفه تقطیع این است که خواننده متن را کلمه به کلمه نمی‌خواند بلکه گروه کلمات را می‌خواند. پس زیرنویس‌گذار باید زیرنویس را از جایی تقطیع کند که واحد معنایی (مثلاً گروه اسمی یا گروه فعلی) و در نتیجه روند خواندن بیننده مختل نشود. مثلاً نمی‌توان در یک عبارت اسمی، صفت را از موصوف جدا کرده و در دو خط مجزای زیرنویس قرار داد (دیاس سینتاس و ریمایل، ۲۰۰۷؛ پرگو، ۲۰۰۸).

تقطیع گروه اسمی

گروه اسمی شامل یک اسم و یک گروه قیدی است. به هنگام تقطیع، حرف تعریف، صفت و حرف اضافه را نمی‌توان جدا کرد بلکه باید حتماً در یک خط زیرنویس قرار گیرند تا سرعت خواندن مختل نشود. این مطلب در مورد اصطلاحات نیز صادق است چون اصطلاح مجموعه‌ای از کلمات مرتبط با هم است که معنای واحدی را منتقل می‌کند. نمونه‌هایی از تقطیع گروه اسمی در زیرنویس فیلم *بچه‌های آسمان* را در مثال سوم می‌توان مشاهده کرد. در نمونه اول، زیرنویس‌گذار دو جمله واحد و کامل را در دو خط مجزای زیرنویس قرار

داده است. در نمونه دوم هم عبارت اسمی بدون تقطیع باقی مانده است. در نمونه سوم هم گروه اسمی در خط دوم قرار گرفته است و در آن تقطیع نامناسب دیده نمی شود.

مثال سوم.

متن مبدأ	متن مقصد
نمونه اول یه موتور می خرم، یه کمد می خرم، یه اتو برای مادرت، یه یخچال بزرگ.	<u>I'll buy a motorcycle.</u> <u>I'll buy a dresser...</u> ⁵ <u>an iron for your mother...</u> <u>a big refrigerator.</u>
نمونه دوم یه جفت کفش دخترونه می خواستم که قیمتش هم مناسب باشه.	I need <u>a pair of girl's shoes</u> for a good price.
نمونه سوم یکیش هم بنفشه، گلش زرد و قرمز.	The other pair is violet <u>with red and yellow trimming.</u>

تقطیع گروه فعلی

در گروه فعلی نیز، مترجم نمی تواند فعل کمکی را از فعل اصلی جدا کند یا اجزای افعال ترکیبی را از هم تفکیک کند. اگر جمله دو بند پیوسته و پایه دارد بهتر است این دو بند در دو خط مجزا قرا گیرند و هیچ بندی از وسط تقطیع نگردد. نمونه های زیر شیوه صحیح تقطیع در گروه فعلی را نشان می دهد.

⁵ علامت سه نقطه زمانی به کار می رود که مطالب گفته شده در مبدأ در دو خط زیرنویس جای نشده است و مترجم مجبور است این مطلب را در زیرنویس های بعدی جای دهد. اگر جمله به قدری بلند باشد که در دو خط زیرنویس اول جای نشود می توان با گذاشتن سه نقطه در خط دوم به بیننده این پیام را برسانیم که زیرنویس ادامه دارد و ادامه مطلب در زیرنویس بعدی خواهد آمد. البته سه نقطه برای نشان دادن مکث میان کلام بازیگر نیز به کار می رود.

مثال چهارم.

متن مقصد	متن مبدأ	
<u>Tell Zahra to peel the potatoes after she puts the baby to sleep.</u>	به زهرا بگو اگر بچه را خواباندی، سیب‌زمینی‌ها را هم پوست بگیر.	نمونه اول
<u>Mom said to peel the potatoes if the baby is asleep.</u>	مامان گفت، اگر بچه را خواباندی، سیب‌زمینی‌ها را پوست بگیر.	نمونه دوم
<u>I'm talking to you. Go home and come back with your father.</u>	مگه با شما نیستم، می‌ری با پدرت میایی مدرسه.	نمونه سوم

البته باید این نکته را متذکر شد که تقطیع زیرنویس همیشه کار ساده‌ای نیست چون در برخی موارد دست مترجم بسته است. در مثال پنجم، زیرنویس از جای نامناسبی تقطیع شده است. در واقع واژه **when** باید در خط دوم قرار می‌گرفت چون براساس هنجارهای زیرنویس‌گذاری بندهای وابسته و همپایه بهتر است در خطوط مجزا قرار گیرند. اما همان‌طور که در این مثال مشاهده می‌کنیم، اگر واژه **when** در خط دوم قرار گیرد هنجار حداکثری تعداد کاراکترها رعایت نمی‌گردد و زیرنویسی با ۴۳ کاراکتر در خط دوم ایجاد می‌شود. در نتیجه زیرنویس‌گذار مجبور شده است قاعده تقطیع را به هم بزند تا هنجار تعداد کاراکترها رعایت گردد.

مثال پنجم.

تعداد کاراکتر در هر خط	زیرنویس اصلی در دو حالت تقطیع غیر صحیح و صحیح	زیرنویس مترجم
۲۸	Why don't you come here when	زیرنویس مترجم
۳۹	there are men to put you in your place?	
۲۳	Why don't you come here	زیرنویس
۴۳	when there are men to put you in your place	پیشنهادی

شیوه‌های خلاصه‌نویسی و بازنویسی

چنان‌که گفته شد، زیرنویس به دلیل محدودیت‌های فضا و زمان نمی‌تواند تمامی اطلاعات گفته‌شده در متن مبدأ را در خود جای دهد. در نتیجه زیرنویس‌گذار موظف است تا اطلاعات حشو و اضافی را حذف کند تا بیننده فرصت بیشتری برای دیدن تصاویر داشته باشد. به عقیده دیاس سینتاس و ریمایل (۲۰۰۷) زیرنویس نسخه کوتاه‌شده‌ای از متن مبدأ است. شاید این نظر به مذاق بسیاری از مترجمان خوش نیاید، ولی این دیدگاه بسیار واقع‌گرایانه است. این دو نویسنده اروپایی سه دلیل عمده برای کوتاه کردن زیرنویس برمی‌شمارند:

الف. سرعت شنیدن از خواندن بیشتر است، پس زیرنویس باید زمان کافی در اختیار بیننده قرار دهد تا وی بتواند متن را شناسایی و درک کند.

ب. بیننده هم‌زمان باید تصاویر را ببیند و به صدا هم گوش کند، پس زمان کافی برای تلفیق عمل خواندن با دیدن و شنیدن باید وجود داشته باشد.

ج. زیرنویس‌ها محدود به دو خط هستند و میزان اطلاعاتی که در خود می‌توانند جای دهند بسته به زمان موجود، سرعت خواندن و سرعت پخش صدای اصلی است. به‌طور کلی، چون فیلم بچه‌های آسمان دیالوگ‌های نسبتاً کوتاهی دارد و بیشتر بر تصویر تکیه دارد، ترجمه دیالوگ‌ها چالش بزرگی برای مترجم نیست. با این وجود، موارد معدودی، مثال‌های شش تا هشت، به صورت تقریباً خلاصه در زیرنویس آمده‌اند:

مثال ششم.

متن مقصد

I went to see him
a couple of days ago.

I told him I'd pay him soon.

That man doesn't see reason.

He waited for you for two,
three hours in the yard.

متن مبدأ

من که دو سه روز پیش رفتم پیشش.

بهش گفتم همین روزا پول میاد دستم، میارم بهت
می‌دم.

اون که گوشش به این حرف‌ها بدهکار نیست.

امروز دو سه ساعت در حیاط نشسته بود تا تو
بیایی.

مثال هفتم.

متن مبدأ

حالا، کسانی که تمایل دارند، مایل اند تو این مسابقه شرکت کنند، بیان ثبت نام بکنن. بعد از اینا به امتحان گرفته بشه.

متن مقصد

Those interested in the race should come and register... for a preliminary selection. The runners will be timed.

مثال هشتم.

متن مبدأ

ایام امتحانات نزدیکه، چندتا تذکر دارم برای شب های امتحان. ببینید بچه ها، شب های امتحان شما می خواهید نتیجه زحماتتون را ببینید. بنابراین باید تلاش بیشتری بکنید، برنامه ریزی داشته باشید. و من با خانواده هاتون صحبت می کنم به جوری خونه را برنامه ریزی کنند که شما بتونید راحت درساتون را بخونید.

متن مقصد

Exams are coming up. I have some suggestions for you.

Look, children, during the exam period... you want to see the result of your labor.

So you should work harder. You must organize your time.

I will talk to your parents to make sure... you can study without problems at home

I told you that you must clip your fingernails regularly.

You have to clip them every Friday when you have time... so that on Saturday they're clean.

Why? Because bacteria... collects under the nails... and when you eat... with your hands, you get sick.

خب قبلاً بهتون تذکر دادم که ناخونتون حتماً باید کوتاه باشه.

لااقل هفته ای یه بار باید ناخوناتون رو کوتاه کنید. جمعه ها که وقت دارید توو خونه ناخونتون را کوتاه کنید، شنبه که من می بینم همه ناخوناشون باید تمیز باشه.

چرا؟ برای اینکه زیر ناخونتون میکروب جمع می شه، اگر شما با اون دستتون بخواید غذایی بخورید، یا دستتونو به دهانتون بمالید، آلودگی وارد بدنتون می شه و شما را مریض می کنه.

در ادامه، بخش دیگری از زیرنویس فیلم را می‌آوریم تا خواننده با شیوه‌های ترجمه مترجم بیشتر آشنا گردد. در مثال نهم، پدر علی عصبانی از صاحبخانه مشغول جروبخت با همسر خود و علی است:

مثال نهم.

متن مبدأ

شما با صاحب‌خونه حساب کتاب ندارید.

متن مقصد

You have nothing to do
with the landlord.

It's my job to deal with him.
Why do you argue with him?
I'll teach him a lesson.
I'll break his neck.

من با اون حساب کتاب دارم،
چرا میرید دهن به دهن اون می‌زارید؟
من پدر اون را درمی‌آرم.
من گردنش را خورد می‌کنم.

I'll make him understand
where his place is.

من به اون می‌فهمونم (ادامه جمله به
ترکی)

Tell me
why you don't listen to me!

بینم شما اصلاً چرا با من اینطوری لج‌بازی
می‌کنید؟

Didn't the doctor say
you shouldn't do work?

مگه دکتر به شما نگفته کار نکن؟

Don't get mad!
Why did you do all this wash?

عصبانی نشو!
چرا رفتی این همه رخت و لباس را شستی؟

That rug is heavy when it's wet!

اون گلیم بره توو آب صد کیلو می‌شه.

You! Why didn't you help
your mother...
when she asked you to?
You should have been patient.

پسر! مادرت وقتی تو را خواسته کمکش کنی
چرا کمکش نکردی؟
خانم یکم دندون روی جگر می‌گذاشتی.

I would have come home
and taken care of it.

من می‌اوادم، چشمم کور دستم چلاق. این
کارا را خودم انجام می‌دادم.

What is your duty in this house?
Eat, sleep and play?

پسر! وظیفه تو توی این خونه چیه؟
خوردن، خوابیدن و از خونه در رفتنه؟ ها؟

You're not a kid anymore.
You're nine years old.

تو دیگه بچه نیستی،
نه سالته!

When I was nine years old,
I helped my parents.

وقتی که من نه ساله بودم به پدر و مادرم
کمک می‌کردم.

Why do you make me mad?

چرا منو عصبانی می‌کنی؟ ها؟

Are you stupid? Are you dumb?
Don't you understand?

تو مگه عقل نداری؟ تو مگه شعور نداری؟ تو
مگه نمی‌فهمی؟

در مجلات سینمایی و نیز در دنیای ترجمه ایران مسئله زیرنویس‌گذاری از جنبه فنی کمتر مورد توجه و بحث قرار گرفته است. در این جستار تلاش کردیم نشان بدهیم که زیرنویس‌گذاری با چه محدودیت‌هایی مواجه است و چگونه باید از پس آن‌ها برآمد. هرچند این مقاله به زیرنویس‌گذاری از فارسی به انگلیسی پرداخته است، امیدوارم بتوانم در شماره‌های بعدی راهبردهایی مناسب برای زیرنویس‌گذاری از انگلیسی به فارسی ارائه دهم بلکه در آشفته‌بازار زیرنویس‌گذاری فعلی مؤثر واقع شود.

کتابنامه

- Chiaro, D. (2009). Issues in audiovisual translation. In J. Munday (Ed.), *The Routledge companion to translation studies* (pp. 141-165). Abingdon, England: Routledge.
- Danan, M. (1991). Dubbing as an expression of nationalism. *Meta*, 36(4), 606-614.
- Díaz Cintas, J., & Remael, A. (2007). *Audiovisual translation: Subtitling*. Abingdon, England: Routledge.
- Gambier, Y. (2003). Screen transadaptation: Perception and reception. *The Translator*, 9(2), 171-189.
- Gottlieb, H. (1997). *Subtitling, translation and idioms*. (Unpublished doctoral dissertation), University of Copenhagen, Copenhagen, Denmark.
- Gottlieb, H. (1998). Subtitling. In M. Baker (Ed.), *The Routledge encyclopedia of translation studies* (1 ed., pp. 244-248). London, England: Routledge.
- Karamitroglou, F. (1998). A proposed set of subtitling standards in Europe. *Translation Journal*, 2(2).
- O'Connell, E. (2007). Screen translation. In P. Kuhiwczak & K. Littau (Eds.), *A companion to translation studies* (pp. 120-133). Clevedon, England: Multilingual Matters.
- Pedersen, J. (2011). *Subtitling norms for television: An exploration focusing on extralinguistic cultural references*. Amsterdam, the Netherlands: John Benjamins.
- Pedersen, J. (2017). The FAR model: Assessing quality in interlingual subtitling. *JoSTrans*, 28, 210-229.
- Perego, E. (2008). Subtitles and line-breaks: Towards improved readability. In D. Chiaro, C. Heiss, & C. Bucaria (Eds.), *Between text and image: Updating research in screen translation* (pp. 211-223). Amsterdam, Netherlands: John Benjamins.
- Segrave, K. (2004). *Foreign films in America: A history*. Jefferson, NC: McFarland.
